

Poleg tega je mojim ušesom ptič v puštinji (42) trdota kakor koprneč strepetava (10), ki se dá igranje ublažiti (koprné). Tudi naslednja zveza hrešči: otirajoč vrč s pestjo (96).

Posamezni slovenski pridevniki so navadni zgolj v določni obliki, n. pr. sleherni (67); a little boy, ki ga še ne poznamo, ni mali deček, temveč majhen d., a wandering madman je potujoč norec (82). Ako čitaš 77. pesem na glas, boš dojel izrazito aliteracijo: there she has no end of scouring and scrubbing of pots and pans, kar pa ne doni v našem besedilu: tam otira in pomiva lonce in na žive in mrtve (96), morda: otira piskre in ponve brez kraja in konca.

Za «glad» bi zadostoval doslovni «vesel» (čemu: vriskajoč? 13). Tawny locks ne ustreza bledim lasem (82); tawny, iz franc. tanné, pomeni žolto-rjavo barvo česla; prav je prevedeno drugje: rjavi lasje (100).

Dvoje izrazov me ni zadovoljilo v 42. pesmi, iz katere navedem prvo četrtino:

O BLAZNI, divno pijan;

Če odloputneš svoje duri in igraš norca pred množico;

Če izprazniš svojo mošnjo v eni sami noči in osle kažeš modrosti;

Če hodiš po čudnih potih in se igraš z nekoristnimi rečmi;

Ne skrbi za rimo in pravico;

Če razpneš svoja jadra pred viharjem in se veslo prelomi na dvoje,

Tedaj ti bom sledil, tovariš, in se opijem in pojdem med pse.

Rima in pravica! Izvirnik vsebuje rečenico: Reck not rhyme or reason. Poslednji samostalniki znači najprej pamet. Da je slovenitelj dejal rimo in razum, rimo in razsodnost, bi bil z aliteracijo vzbudil dojem stalne fraze kakor nemški Reim und Recht, dasi tolmačijo nemški slovarji omenjeno reklo z Sinn und Verstand. Ker pa v pričujoči kitici ni govora o pesništvu, ne gre jemati rhyme v sodobnem pomenu, ki se je razvil iz grške besede rhythmos, ampak v staronemškem zmislu: rim = red, vrsta, število. Z angleškim recilom bi se skladal tale stavek: Ne maraj za red in razum. — Trubar bi bil lahko posnel trojni angleški r: Ne ródi za red in razum! saj je živel v protestantski dobi glagol róditi (= brigati se), kakor ga je slišal Fr. Erjavec nedavno v Podkrncih.

Druga netočnost tiči v besedah: pojdem med pse! Tagore pravi o možu, ki se namerava pobarabiti, kar po domače: I will go to the dogs. Premalo sem proniknil v svojstvo nemščine, da bi si upal soditi o pravilnosti sedanjega nemškega prevoda, ki je morda zavedel Gradnika: Ich werde unter die Hunde gehen. Splošno pa je razširjena rečenica: auf den Hund kommen (na nič priti, pasti na zadnjo zarezo, na doljno vejo, po zlu iti), ki je po Klugejevem mnenju nastala iz stare germanske navače, kockati za pien: ako se je pokazal pes, si propadel, ako pa svinja, blagor tebi. Odtod še v narečju Sau=As im Kartenspiel in buršikozni izraz: Sau(glück), Schwein haben. Skratka, Tagorejev junak se hoče zapiti, izgubiti, zavreči, ni mu do dostojnosti. A. Debeljak.

H. Barbusse: Ogenj. (Dnevnik desetnije.) Poslovenil Anton Debeljak. Ljubljana. Tiskovna zadruga. 1921. 337 str. Cena 18 Din.

Prav za prav je vseeno čudno, da je zagledal «Ogenj» brez ovinkov luč škrlatnih dni leta 1916.! Kajti malokatero delo morda je tako strašen, preprost, a ravno vsled tega grmeč protest proti najgorostasnejšemu sadizmu, ki ga izkušajo na vse mogoče načine opravičiti in ki se sicer imenuje «militarizem»!

Dočim so prva krvava leta opijanila celo tako resne duhove kot so bili Richard Dehmel, Gerhart Hauptmann in povzročila, da so razni D'Annunziji rastle pri vseh narodih kot gobe po dežju, so se našli le redki, ki so se upali povedati človeštvu na ves glas, kar so doživeli v zakopih.

Večina tačasnih (n. pr. Joachim Jasquet, Verhaeren i. dr.) duhov je imela o vojni menda isto sliko kot ona gospa v nekem francoskem mestu («Ogenj», str. 286.), ki v svojem izobilju sanjari: «... Takle naskok mora biti krasen, ka-li? Vsi ti možje, ki gredo kakor na slavnost! Potem pa trobenta, ki na polju trobi za napad: 'Tam gor' dobomo kapljico!' In vsi ti mali vojaki, katerih ni mogoče zadržavati in ki vpijejo «Vive la France!» ali pa umirajo z nasmehom! ... Ah, mi nismo rojeni za to čast kakor vi...»

Pričujoči «Dnevnik desetnije» je čisto svojevrstno delo. Ne moreš ga uvrstiti v nobeno «strujo», ker te se načrtavajo le v udobnem naslanjaču, dočim je življenje celota, ki se ne pusti opredeljevati. In «Ogenj» — kaj je drugega kot slika življenja samega, onega življenja, ko so človeškega duha pregrnili in obložili s svinčenatežkimi plašči in se je gibal le ubogo živalsko bitje. Le od časa do časa se je zganilo v pod žival ponižanem človeku — toda tak hipni odsev razuma je moral ugasniti pod nalivom blazne groze. — Barbussova «kronika» je kakor čudna enomerna godba, ki te preplavlja in ovija, da se ne moreš otresti njene sugestivnosti. Toda ta sugestivnost ne izvira iz kakega skrivnostnega filozofiranja in je ne spremlja kopica «mistično» našemljenih fraz, temveč iz resničnih doživljajev, popisanih z najskrbnejšo vernostjo, ki pa vendarle ni samo — naturalistična, temveč vpliva kot Whitmanovi stih. Sredi najmučnejših prizorov, ko slišiš vzdihovati ujeto človeško žival in ne veš, ali joka duša, ki so jo odtrgali iz zvezdnih carstev, ali pa telo, ki kriči po kruhu, sredi vsega mrzličnega životarjenja pa naletiš ne redke stavke, opazke, primisli, ki se vanje ravno zaradi njihove osamljenosti z nenavadno dojemljivostjo poglobiš, n. pr.:

«V prenehljajih se porajajo človečanski kriki, globoki drhtaji iz mraka in molka njih velikih ljudskih duš» (str. 47.), ali: «Vojaki v vojni imajo za velike in male reči otroško filozofijo: ne ozirajo se nikdar daleč okoli sebe niti predse. Mislijo približno od dne do dne. Danes je sleherni med njimi prepričan, da bo živel še nekaj časa» (str. 52.), ali: «Poizkušamo se poglobiti v posamezna obličja. V tem zverinjaku senc, v tej kletki odsevov razodevajo pretresljivo globino potez. A ne posreči se nam. Pač jih vidimo pred seboj, ali njih notrine ne prederemo.» (Str. 177.) Kako zamolklo udarja sicer čisto enostavna vojakova izpoved (str. 252.): «Oh!... Vsi skup smo dobričine, po vrhu pa še nesrečni in ubožčki. Ampak neumni, preneumni smo!» Edina svetla minuta — ko pade v razgovoru ožarjena beseda imena: Liebknecht! Ti preprosti vojaki, «vse so žrtvovali; po malem so dali vso svojo silo, nazadnje pa so se dali v celoti. Šli so preko življenja; njihov napor ima nekaj nadčloveškega in popolnega!» Zato je bilo nujno, da se je v preživelih rodilo «svitanje». — To zadnje tako naslovljeno poglavje pa je naravnost gorjupa obtožnica vsem onim, ki so vzbudili zver v človeku in se pristopnjuje v truden krik: «Po današnji vojni ne sme biti nikoli nobene več!» Da, «ko bi se vsega spominjali, ne bi bilo več vojne!» — — — ko bi ne pozabljali!

To delo, ta plemeniti in vnebovpijoči memento, je napisano za bodoča pokolenja vseh narodov in kot tako zasluži, da ga vsepovsod prevajajo.

Izvirnik otežkočujejo vojaška «žlobudravščina in latovščina» pa tudi težak, zelo utesnjen slog. Kar se tiče Debeljakovega prevoda, bi pripomnil sledeče:

Velika napaka prevajalca tiči v tem, da je slovenitelj preveč izbirčen v izrazih in se prestrogo drži načela, da se ista beseda ne sme na isti strani večkrat

ponoviti. Če bi imel prevajalec pred seboj delo kakega artista ali izključnega stilista, bi mu ta purizem dopustil, tako pa se zdi marsikak izraz le preveč iskan. Dočim ima izvornik ne neki strani za besedo «vino» parkrat isti preprosti izraz «vin», se prevajalec zateka k «vinku loziču», «delancu» i. p. Razumevanje prevoda otežkočajo tudi pogosti malo znani izrazi, ki so mogoče shranjeni v slovarjih ali kot redkost pri kakem našem pisatelju, n. pr.: «zažara» (à la fin de la nuit — svitanje!), «tačka» (bagnole — Hüttel), «udrija» (tribulation — Schererei), «skenči» (grognonne), «uma greša» (i' s' affole), «deber» (ravin).

Ponekod so tudi celi stavki pretesno naslonjeni na izvornik in se močno oddaljujejo od slovenščine. Tako se n. pr. glasi v izvorniku: Sur la terre, champ de mort, se juxtapose étroitement le champ de tristesse du ciel, kar je v nemškem prevodu (Max Rascher, V. Zürich) zelo lepo in točno: «Der Himmel hat sich auf die Erde gedrückt, und so lehnte sich das Feld der Trübsal an den Acker des Todes, dočim je v slovenščini: Na zemlji, mrtvaškem polju, sloni na tesno tožno nebeška poljana — s čimer je izgubila krepka metafora svojo moč. Dočim se glasi izvornik: J'aurai sur le drap mes deux mains, čitaš v slovenščini «na rjuhah bom držal krtice (str. 57.). Na te «krtice» naletiš še večkrat. — L'homme-boeuf ni isto kot «volovski korenjak», ki s svojo narejenostjo mnogo manj pove kot enostavni «vol» ali «bik». Na strani 83. čitam: «Prebere še enkrat list, ves razdragan... (s'en caresse... fühlt sich glücklich). Tudi izraz «kazno je» (paraît) je prepogost kot tudi stopnjevanje s «pre», n. pr. presilno, ki včasih provzroča nejasnost izraza. Res, da se često sliši «po njem bo», toda «C'en sera fini des jours rapetissés et étroits» = «V kratkem bode po skrčenih in pristriženih dneh», je vendarle ne samo nerodno, temveč tudi napeljuje čitatelja k ugibanju in iskanju slovniškega zmisa tega in podobnega stavka. Prepogosti «premore» namesto dokaj krepkejšega in splošnejšega «ima» (a) se mi istotako zdi iskan.

Str. 192.: Dež in nemar sta pustila ognju umreti... (La pluie et la négligence ont fait mourir le feu) se sliši trdo in je nerodno. Za poste d'écoute (Horchposten) rabi prevajalec «sluhovt», za voiture dentiste — «zobozdravni voz». Res, da je težko prevesti vojaške termine, ker so pri nas rabili le nemške izraze, pa bi bilo bolje dotične besede in oznake opisati, kar bi bilo vsekakor boljše slovensko in lažje razumljivo. Debeljak ima sploh neko posebno nagnjenje do nenavadnih besed, n. pr. En bas, parmi la multitude des immobiles (unter der Masse)... «Spodaj med silino negibnih»... ali il y a un fait anormal — «pripetilo se je nekaj nepravotnega». Jaz bi pustil tudi v slovenščini izraz nimbus, dočim ga je prevajalec ponašil z «obstret». — «Un peu» (ein wenig) je «mrvičko»; že v začetku knjige sem se začudil nad stavkom: «Nekateri se iztezajo, «bljujejo zeh», in šele izvornik «vomissent des baillements» mi je bil razumljiv; nemški prevajalec je to mesto prevedel prav dobro in preprosto: «... laut gähnend». Francoska skladnja je posebno očitna v sledečem stavku: «Naval množice nas odrine, uboge tujce, kakor smo (str. 288.). (L'avancée de la multitude nous refoule comme des étrangers pauvres que nous sommes.)

Omenil sem le vidnejše trdote in neskladnosti prevoda. Priznati pa moram, da je slovenitelj opravljal svoje delo z redko skrbnostjo, saj je moral (avno tu orati skoro ledino. Pričujoče delo zahteva izvrstno poznavanje vseh potankosti francoskega jezika in raznih narečij, ki jim je moral prevajalec poiskati vzporednosti v slovenščini. Naslovno stran knjige «krasi» dokaj neuspela slika; koliko bolje bi bilo, če bi slikar izpustil oni posnetek po «bursko-japonski vojski» in bi pridržal le stilizirano oznako ognja.

Miran Jarc.